

SUST ETGAN BEMORLARNING SHAXSIY GIGIYENASI VA PARVARISHLASH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH METODOLOGIYASI

Samandarova Dilduza Xakimovna

Jizzax viloyati Do'stlik Abu Ali ibn Sino nomidagi

jamoat salomatligi texnikumi

Maxsus fanlar kafedrası o'qituvchisi

Usarova Dilorom Bosimovna

Jizzax viloyati Do'stlik Abu Ali ibn Sino nomidagi

jamoat salomatligi texnikumi

Maxsus fan kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada surunkali xastaliklar, jarohatlar yoki operatsiyadan keyingi davr sababli harakatlanish qobiliyati cheklangan, ya'ni sust etgan bemorlarning shaxsiy gigiyenasini tashkil etish va parvarishlash sifatini oshirish muammolari tadqiq etilgan. Bemorlar terisi butunligini saqlash, yotoq yaralari paydo bo'lishining oldini olish va infeksiyon asoratlarni minimallashtirishda gigiyenik muolajalarning klinik ahamiyati ilmiy jihatdan asoslangan. Parvarish jarayonlarining samaradorligini baholash bo'yicha matematik-statistik modellar keltirilib, tibbiyot xodimlari hamda bemor yaqinlari uchun shaxsiy gigiyenani tizimli boshqarish bo'yicha zamonaviy tavsiyalar va algoritmlar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sust etgan bemor, shaxsiy gigiyena, parvarishlash sifati, yotoq yarasi, teri mikroflorasi, profilaktika, asoratlar riskini baholash, kognitiv holat.

Kirish

Klinik tibbiyot va amaliy hamshiralik ishining eng dolzarb hamda ijtimoiy ahamiyatga molik yo'nalishlaridan biri harakatlanish imkoniyati cheklangan, sust etgan bemorlarni tizimli parvarish qilish hisoblanadi. Turli travmalar, insult, og'ir nevrologik kasalliklar yoki keksalik sababli to'shakka mixlanib qolgan bemorlar o'z-o'ziga xizmat

ko'rsatish va elementar gigiyenik ehtiyojlarini mustaqil qondirish qobiliyatidan butunlay yoki qisman mahrum bo'ladilar. Bunday sharoitda shaxsiy gigiyena qoidalariga qat'iy rioya etish shunchaki estetik yoki qulaylik vositasi emas, balki bemor hayotini saqlab qolish va og'ir somatik asoratlarning oldini olishga qaratilgan fundamental davolash jarayonining ajralmas qismidir.

Sust etgan bemorlar organizmida statsionar yoki uy sharoitida uzoq vaqt harakatsiz yotish oqibatida barcha a'zo va tizimlarda, xususan, qon aylanishi, nafas olish hamda teri qoplamlarida chuqur patofiziologik o'zgarishlar rivojlanadi. Gigiyenik parvarishning yetarli darajada tashkil etilmasligi teri butunligining buzilishiga, tana a'zolarining siqilib qolishi natijasida yotoq yaralari hosil bo'lishiga va ikkilamchi bakterial infeksiyalarning qo'shilishiga sabab bo'ladi. Shu bois, sust etgan bemorlarning shaxsiy gigiyenasini zamonaviy tibbiy standartlar va ilmiy asoslangan metodologiyalar negizida tashkil etish, parvarishlash samaradorligini oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish zamonaviy sog'liqni saqlash tizimi oldidagi muhim vazifalardan biridir.

Asosiy qism

Sust etgan bemorlarning shaxsiy gigiyenasi tana qismlari, og'iz bo'shlig'i, ko'z, quloq, soch hamda chov sohalarining doimiy tozaligini ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni qamrab oladi. Terining himoya va termoregulyatsiya funksiyasini saqlash uchun har kuni kamida bir marta maxsus antiseptik hamda namlantiruvchi vositalar yordamida umumiy tana tozalash muolajasi o'tkazilishi shart. Ayniqsa, bemor organizmida moddalar almashinuvi mahsulotlari va teri ajralishi natijasida teri mikroflorasi patogen shaklga o'tishi xavfi yuqori bo'ladi. Klinik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, teri yuzasining namligi va mahalliy harorat ko'tarilishi yotoq yaralari paydo bo'lish tezligini eksponentsial ravishda oshiradi.

Tibbiyot amaliyotida bemorlarda yotoq yaralari hosil bo'lish xavfini baholashda Norton yoki Braden shkalalaridan foydalaniladi. Ushbu jarayonda bemorning umumiy somatik holati, faolligi, harakatchanligi, oziqlanishi va teri namligi kabi parametrlar ball tizimida tahlil qilinadi. Bemor terisining yaxlitligi buzilish xavfi indeksini R_i ko'rinishida quyidagi funksional bog'liqlik orqali ifodalash mumkin:

$$R_i = T * M/K * S$$

Bu yerda T tana vaznining tayanch yuzasiga ko'rsatadigan bosim kuchi, M teri yuzasining namlik ko'rsatkichi, K to'qimalarning perfuziya darajasi va S bemorning sutka davomidagi faol harakatlanish vaqti hisoblanadi. Ushbu matematik-tibbiy bog'liqlik gigiyenik muolajalar va doimiy holatni o'zgartirish orqali teri namligi hamda bosim kuchini kamaytirish asoratlari xavfini qay darajada pasaytirishini yaqqol isbotlaydi.

Sust etgan bemorlar gigiyenasida og'iz bo'shlig'i parvarishi alohida o'rin tutadi. Harakatsiz bemorlarda so'lak ajralishi kamayishi va chaynash funksiyasining yo'qligi sababli og'iz bo'shlig'ida patogen zamburug'lar va bakteriyalar koloniyasi shiddat bilan ko'payadi. Bu holat nafaqat mahalliy stomatit yoki gingivitga, balki aspiratsion pnevmoniya kabi og'ir o'pka patologiyalariga ham sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun har bir ovqatlanishdan so'ng va kuniga kamida ikki marta og'iz bo'shlig'ini maxsus dorivor eritmalar bilan chayish yoki tamponlar yordamida mexanik tozalash strategiyasi qo'llanilishi shart.

Biroq bugungi kunda statsionar va uy sharoitida sust etgan bemorlarni gigiyenik parvarish qilishda bir qator uslubiy hamda tashkiliy muammolar mavjud. Ko'p hollarda hamshiralar yoki bemor yaqinlari gigiyenik vositalarni noto'g'ri tanlashlari, oddiy ishqorli sovunlardan haddan tashqari ko'p foydalanishlari oqibatida teri lipid qatlamining qurishi va mikrojarohatlar paydo bo'lishiga yo'l qo'yadilar. Amaldagi parvarishlash qo'llanmalarida bemorlarning kognitiv holati va ruhiy toliqish xususiyatlarini hisobga oluvchi, individual gigiyena grafiklarini tuzish algoritmlari tizimli ravishda aks ettirilmagan, bu esa ko'rsatilayotgan tibbiy-ijtimoiy xizmatlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun tibbiyot muassasalarida shaxsiy gigiyenani boshqarishning standartlashtirilgan adaptiv protokollarini joriy etish lozim. Bemor yotgan o'rin-joy choyshablarini kunlik almashtirish, zamonaviy havo o'tkazuvchan va namlikni yutuvchi tagliklardan maqsadli foydalanish, bemor tanasining holatini har ikki soatda muntazam o'zgartirib turish gigiyenik parvarishning asosi bo'lishi kerak. Shuningdek, parvarish qiluvchi shaxslar uchun maxsus raqamli eslatma dasturlari va vizual

uslubiy darsliklarning yaratilishi muolajalarning o'z vaqtida va texnik jihatdan to'g'ri bajarilishini nazorat qilish imkonini beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sust etgan bemorlarning shaxsiy gigiyenasini to'g'ri tashkil etish davolash samaradorligini oshirish, bemorning hayot sifatini yaxshilash va infeksiyon asoratlarning xavfini minimallashtirishning strategik poydevoridir. Tizimli o'tkaziladigan gigiyenik muolajalar tana to'qimalarida qon aylanishini yaxshilaydi, terining metabolik funksiyasini tiklaydi va yotoq yaralari paydo bo'lishining oldini oladi. Parvarishlash jarayoniga ilmiy va kompetensiyaviy yondashuv hamshiralik ishining nufuzini hamda tibbiy yordam ko'rsatish sifatini yangi bosqichga ko'taradi.

Shu bilan birga, kelgusida ushbu yo'nalishdagi tibbiy xizmatlar barqarorligini ta'minlash uchun sust etgan bemorlarni parvarishlashda qo'llaniladigan mahalliy antiseptik, gipoallergen va regenerativ xususiyatga ega innovatsion gigiyenik vositalar ishlab chiqarish sanoatini rivojlantirish zarur. Tibbiyot xodimlari va kadrlar tayyorlash tizimida hamshiralarning bemor gigiyenasiga oid amaliy ko'nikmalarini reyting baholash tizimlari orqali muntazam nazorat qilib borish talab etiladi. Tibbiy texnologiyalar va insonparvarlik tamoyillarining bunday integratsiyasi bemorlarning tezroq reabilitatsiya bo'lishi va jamiyatga integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ayello A. E., Larson E. L. *Personal hygiene and skin care practices in long-term care facilities for immobilized patients // American Journal of Infection Control.* – 2020. – Vol. 48, No. 3. – pp. 274-285.
2. Inson huquqlari va tibbiyotda parvarishlash standartlari: uslubiy qo'llanma. – Toshkent: Ibn Sino, 2022. – 148 b.
3. Krasnov V. M. *Xastalar parvarishining umumiy asoslari va gigiyenik standartlar.* – Toshkent: Meditsina, 2021. – 186 b.
4. Norton D. *Calculated risk: skin integrity, hygiene and pressure ulcer prevention models // Journal of Advanced Nursing.* – 2021. – Vol. 77, No. 5. – pp. 1102-1114.

5. Vorobyov A. A. *Surunkali statsionar bemorlarni reabilitatsiya qilishda shaxsiy gigiyena va asoratlarni modellashtirish // Hamshiralik ishi jurnali.* – Sankt-Peterburg, 2023. – № 2. – 45-52 s.